

A MIKESZÁSZI ÖNÁLLÓ UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG TÖRTÉNETE

Megalapítója, Nagyajtai Dónáth Ferenc emlékére

A falu neve a Mik vagy kicsinyített Mike személynévből ered. Küküllővár ősi vármegyéhez és esperességhez tartozott. Ősi magyar falutelepülés volt, mely a tatárjárás után megüresedett, és a szászok betelepítésekor német lakossággal egészítették ki. Az első birtokosa nevéből elnevezett település, a szász lakossággal feltöltve, a többi Mike-nevű falutól megkülönböztetésként lett Mikeszásza vagy Mike szász faluja. 1267 előtt a kisküküllői Panád¹ és Szépmező² szász falvakkal együtt egy birtoktestet képezett.

A helység – első említésekor – az 1215/16-ban erdélyi vajdaságot viselt Kán nembéli Nagy (Magnus) Jula birtoka volt Medgyessel és a biztosan nem azonosítható Miklós praediumával, a Tóbiásfalvával együtt, melyekbe 1267-ben István ifjú király Jula fiát, Miklóst iktatta be. 1322-ben a Kán nembéli László vajda hűtlen fiától elkobzott Mikeszászát Hosszúaszóval, Panáddal és Szépmezővel együtt Károly király a gazdag és befolyásos Talmácsi Miklós-nak adta.³ Papja az 1309-ben kiközösített tizedet megtagadó szász papok közt van. Mikeszásza a pápai tizedjegyzékben nem szerepelt a birtoktesthez tartozó más két Kisküküllőmenti szász faluval ellentétben; tehát temploma ha volt is, de papja nem. Kisebb és a hadiúttól félreesőbb helység volt, valószínű, hogy a kiközösített pap miatt büntetésből pap nélkül hagyatott. Veres-egyházhoz tartozhatott akkor.

Neve a következők szerint fordul elő a dokumentumokban: „1267 possessiones ... Mykazaza praedium Nicolai”: „1309 Janem de Michazaza”.⁴

A reformációkori időben szász, magyar és valószínű már román nemzetiségű lakossága volt. A szászok az evangélikus-lutheri vonalhoz, a magyarok, hogy először melyik vonalhoz csatlakoztak, azt nem tudjuk. Tény az, hogy a reformáció utórezdülései és a felekezetek településekre való elhelyezkedése után evangélikus és református vallásfelekezetben oszlott meg a lakosság. Ha volt is az unitarizmusnak köze Mikeszászához, annak semmi nyomát nem találjuk a 19. századelőig. A Küküllő menti nemességet 1732-ben falvanként és nevenként összeírták⁵, a legnagyobb birtokos itt Radák Ádám, összesen 30 különböző anyagi helyzetben lévő nemes személyt sorolnak fel. A felsoroltak közt nevükből találgatva unitáriussággal „gyanúsíthatjuk” dészalvi-sárosi-ádamosi vonatkoztatással: „Néhai Árkosi Ádám Relictája”, a Szabó (dicsői) és a Maxai (sárosi) családokat. „A Lutheránus és a

Református Prédikátorok” név nélkül vannak feljegyezve. Ha volt is „elcsángott” unitárius Mikeszászán, az a legközelebbi anyaegyházközséghez, a bethlenszentmiklósihoz tartozhatott, ám ennek semmi nyoma sincsen, a feltevezésen kívül.

Önálló unitárius anyaegyházközségről Mikeszászán az írásos emlékek szerint csak 1810-től beszélhetünk, pontosabban az őszi hálaadási istentisztelettől ... Ez nem azt jelenti, hogy azelőtt, vagy az azelőtti években nem lett volna ott 1800-tól unitárius istentisztelet, hiszen az írásos dokumentum szerint az alapítástól kezdve már felépített unitárius temploma volt. Az lehetetlen, hogy egyszerre 29 unitárius lélek állott volna elő; „itt vagyunk, unitáriusok, »Máter«-ré leszünk.” A mikeszászi unitárius önálló „Máter” egyházközségnek a megalapítója, éltetője és patrónusa Nagyajtai Dónáth Ferenc volt.

Nagyajtai Dónáth Ferenc családi leszármazását nem tudom egészen pontosan meghatározni, ugyanis nagyajtai előnévvel több ága van a családnak, és ugyanabban az időben nagyajtai előnevet használó Ferenc is kettő van. Az egyik a volt Teleki ágból, kinek testvére Pál Udvarhelyszékre költözött 1711 körül. Az ősből a Miklós (1684) fiának, Györgynek (1719) a fia, Ferenc (1745), kinek nincsen ilyen nevű fia (Ferenc).⁶ Ha a családi összeköttetést nézem – a házasságokat illetően –, a „mi” Ferencünket ehhez a másodikhoz tartozónak vélem. A György neje tamásfalvi Thury Anna (a Thury család később Mikeszászán szerepelt), a fiának a neje a Désfalván és Ádamoson szereplő dellői Jármí Erzsébet. Ennek a Ferencnek a dédunokája Bora (1834–44), kinek az első férje a mikeszászi Dónáth Ferenc halála után vérségi jusson a lelkészi telket ki akarta váltani. Az egyházközség alapítója, Dónáth 1819-ben Mikeszászán halt meg. A nagykadácsi vizsgálati jegyzőkönyvben a következő olvasható: „Az 1783 Die 5 Decembri Sz. Vizitáció alkalmatosságával mutattanak elő egy kis Ezüst Tanjer, melylyet Istenes jó indulatjából hagyott és legált a N. Kadátsi Unitária Ecclének az Ur Asztalára Néhai Tiszt. Miklós Kata, Dónáth Ferenczné asszony. Ugyan ilylyen írás a fenekín: Miklós Kata T. Ajtai Dónáth Ferencz Ao 1782. Legyen Isten előtt kedves áldozat”.⁷ Ez a Ferenc megözvegyült, a Pálmay jegyzette 1745 év után 38 évre. Fiatal annyira nem lehetett, hogy 1790-ben a Jármí család désfalvi birtokán mint örökös kereszteltessen, hiszen, ha a második felesége volt Jármí Erzsébet, akkor 65–70 év körüli kellett legyen. Feltételezem, hogy Pálmay szokása szerint itt is tévedett, vagy kihagyhatta Ferencnek ezt a Ferenc fiát, mivel a Küküllő mentére távozott, és onnan neki semmi adata nem volt, a család ez ága is fiúágon kihalt. Akik megmaradtak Mikeszászán az 1848–1849-es események után a magyar nemesek közül, csak egy családra szorítkozik, a többiek mind kiirtották, a megmaradt család azonban nem Dónáthhoz tartozik.

Forrás hiányában el kell fogadjam azt a feltevést, hogy a Ferenc–Jármí összeköttetésű családból származott a mikeszászi önálló egyházközséget megalapító nagyajtai Dónáth Ferenc. Úgy képezem, hogy annak a Ferenc-

nek (1745) a György nevű fia mellett, ki bölöni feleséget vett nőül és 1799-ben meghalt, volt egy, a családfán fel nem tüntetett testvére, ki Désfalvára költözött az anyai örökségbe és rokonságához.

Ez után a feltételezés után jöhetnek a tények. Az első adat nagyjait Dónáth Ferencet Désfalván találja. Désfalván a Simon Mihály, első főgondnokunk családfája és rokonsága nagyon szétágazó. Többen élnek a családjából az 1700–1800-as évek váltóján a désfalvi Anyakönyv tanúsága szerint. Ennek az Anyakönyvnek az 1790. május 16. bejegyzése azt bizonyítja, hogy azelőtt már ott élt Dónáth, mert ekkor keresztelt, a következő bejegyzés alapján: „Kereszteltem Tkts Dónáth Ferencz úrnak Mária nevezetű leányát. Keresztapa és Anya Deszekovits László és neje Deszekovits Klára asszony”.⁸ Az anya neve nincsen feltüntetve, és később sem jön elő, ismeretlen. Letelepédési szándéka Désfalván nincsen, csak ideiglenes, de feltehető, hogy már a keresztelés bejegyzésének éve előtt Désfalván lakott. Mint jó unitárius beleszólt az egyházközségi életbe, mert ez évek körül megszűnt a désfalvi unitárius egyházközségi élet. Hogy hány évig lakhattak Désfalván, azt nem tudjuk. Ádámoson tűnik fel, 1792-től, az ádámosi unitárius egyházközség gondnokaként. Sokáig nem lakhattak Désfalván, mert a Jármí Mihály és neje, Gálfalvi Erzsébet⁹ által Ádámoson, az unitárius templommal szemben lévő és 1977-ben még lakott épület üresen állt 1790 után, mivel az örökösök ifj. Jármí Mihály és neje, Varró Judit Marosszentbenedeken laktak. Így a ház üresen állt, és ott lakhattak Dónáthék, míg a mikeszázsi gazdaságát megszervezte, a házat és a templomot felépítette. Tény az, hogy 1791 és 1798 között az ádámosi jegyzőkönyvek említik gondnokként. Ez évek alatt jegyzőkönyvelődött az unitárius egyház iránti gondoskodása és felelősség érzése. 1793-tól téglát vettet, a cinterem kerítését kicserélteti, nekifog a papilak és a „Classis” építtetésének, a több vitát kiváltó vasárnapi harangozást megoldja. 1795-ben harangszéket készített, mivel a két harang annyira távol állt, hogy, az adott helyzet miatt, új készítése nélkül, nem lehetett a harangozást megoldani, és a papilakra modernebb ablakot készíttetett. Egy szomorú eset van feljegyezve Dónáthtal kapcsolatban az 1796. évből való jegyzőkönyvben: „Kontz Péter mesterné elméjében néha-néha megháborodik. A múlt nyáron is ilyen állapotban mondott valamit Tts. Dónáth Ferencz nejének, aki a templomba nem ment azóta, a papra, s a papnéra megsértődött azóta. Békülni nem akar.” A vizsgálószerk a mestert megdorgálja, mivel két állása van, a falu jegyzője is, a tanítást elhanyagolja. Ezt a vizsgálószerket Dónáth látja vendégül, ám az egyházközség vezetősége a közpénztár terhére annyit „költ” el, mint a nagyteremi templom javítása. Dónáth felháborodott, és beírta a jegyzőkönyvbe: „...ha enni s innya akarnak, azt a maguk költségére tegyék. Minden apró munkára fizetést adnak. Minek? Kié az egyház?”¹⁰ 1792-től 1802-ig, míg a Dónáth gondnoki „időszámítása” tart Ádámoson, addig téglát vettetnek, követ vásárolnak, meszet vesznek „bizonyos székelyektől”, pincét ásnak és raknak, falaznak, kőműves munkát végeztenek, végül 34 véka mésszel meszeltetnek 1801-ben. Tehát ez

időben épül fel a papi lakás (vagy egy papi lakás), melynek a pincelejárójába római vízvezetékcsöveket is beépítettek. Valószínű, hogy gondnoki tisztségéről 1801-ben mondott le, mert a vizsgálószerk 1802-ben Gál Miklóst említi egyházközségi gondnoknak.

Az ádámosi munkálataiból is nyilvánvaló, hogy a családi unitárius hagyományok szemléletében nézi az egyházközséget és az egyházat. Tudta, hogy nem fog véglegesen Ádámoson maradni, mert végleges célja a saját gazdaságának a megszervezése. Valószínű, hogy Ádámosról járt át Mikeszászára, hogy a családi házat vagy kijavíttassa, vagy újat építtessen. Ugyanakkor már elhatározta, hogy a környékbeli unitáriusokkal együtt egy önálló egyházközséget fog létesíteni. Ezt bizonyítja az is, hogy valószínű Désfalváról való unitárius jobbágyságot vitte magával Ádámosra, majd Mikeszászára. Másként nem tudjuk elképzelni azt, hogy ahol unitáriusoknak semmi nyoma sem volt, egyből 29 lélek szaporodtak volna.

1802-től 1811-ig Mikeszászán berendezkedett, épített-javított, és a terve, hogy önálló unitárius egyházközséget alapíthasson, látható valósággá lett. Egyházközségi alapítási engedélyt kért egyházi főhatóságunktól¹¹, melyben az anyagi feltételeket megfogalmazta, a lelkész javadalmazását és eltartását biztosította a sajátjából.

Tény az, hogy 1811. december 3-án a „rendtartó” Baczó Mihály esperes megtartja első esperesi vizsgálatát, megállapítva az önálló-Mater-egyházközség megszervezését-alapítását, felveszi az első részletes leltárt. Ezen az alakuló gyűlésen az esperesen és a patrónuson kívül jelen voltak még Jobbágy Kelemen, Nagy József, Hosszúaszórol Tóth Mihály és az egyházközség első ismert lelkésze, Nagy Mihály. Az önállósodott egyházközség filiája Veregyháza.

Az új egyházközségről az esperes részletes jegyzőkönyvben rögzíti a tudnivalókat: Alapítója „Franciscus Dónáth de N[agy] Ajta”. A javai: Van egy kötemplom cserépfedél alatt. Temetője még nincsen, de a szőlőben épített kriptát a patrónus, és a szőlőjéből szakított ki temetőhelyet a közhallgatók számára is. A pap kapuján belül van egy deszkával fedett új harangláb, benne „egy kised, mint egy hetven fontos szép hangú Harangotska, melyen ilyen írás vagon: EZEN HARANGOT ISTEN DITSŐSÉGÉRE ÖNTÖTTETTE N.A. DONÁTH FERENTZ A MIKESZÁSZI UNIT. SZ. [ent] ECCLESIA SZÁMÁRA. A harang felső részén van: FUNDIT EPHRIM ANDRÁS KOSSKA (vagy Kossky?) CLAUDIOPOLI. 1813.”¹² Van papi „fundus”, melyen egy faház szalmával fedve áll, alatta pince, van szalmafedelű csűr és pajta, melyet a patrónus építtetett a papja számára. A telek nagysága kb. 1680 négyzetméter körüli, melyen az ecclesiás zsellére is lakik. Az egyházfi Farkas Dániel. Az egyházközségnek vannak ingó javai is, ezek: „1. Egy ezüst harangvirágokkal kívülről, belülről pedig ezüst pontsolásokkal készült fertályos pohár. 2. Más ezüst sima talpas, belülről aranyos fél fertályos pohár. 3. Egy füles fedeles ón kanna. 4. Egy ón tányér. 5. Egy sáhos len-gyolts rojtos abrosz. 6. Egy sáhos len gyolts keszkenő. A lelkek száma 29”.¹³

Az 1814. évi vizsgálati jegyzőkönyv a következőkkel egészíti ki az előző leltárt: „A papnak járó dézsmát, mikor adják ki, a Patronus Dominalis biráját küldje ki a földekre, hogy ne tagadhassák el, amit meg kellene dézsmálni”. Dónáth megígérte. Az előző jegyzőkönyvbe foglalt javak a parókián megvannak, közben a következőkkel szaporítottak: 1. A marha pajta megnagyobbított, 2. Egy kúsdég csűr épített. (3. A fent idézett harang szövege). „A Patronus épített a maga költségén a maga udvarára Háza végéhez egy tisztességes és közönséges nagyságú Templomot Téglából veres tseréppel bé fedve, de még mintsem tökéletesen bé vakolva s el készítve”.¹⁴ Az egyház fundálásakor ígért földek, kaszálók, szőlő megvan; de az eredeti írás a Consistoriumhoz felterjesztette, a mását az egyházközség az esperes által kéri vissza megőrzés végett. A lelkész fizetésére vonatkozóan az 1812-ös jegyzőkönyv ad felvilágosítást: a patrónus adományán és dézsmáján kívül a közhallgatók „dologgal fizetnek”. Dónáth emberei a dézsmát búzából, törökbúzából és borból fizetik a papnak. Az esketés díja 3 Máriás, a keresztelésé 4 garas. A filiából, Veresegyházából a lelkész évente 50–60 Rhénesforintot kap. Mester (tanító) nincsen. A külső javak mind a lelkész használatában vannak, ezek 4 ha 45 ári szántó, 54 ári kaszáló, 21 ári szőlő.¹⁵ Évente 12 szekér fát kap a pap. Az első jegyzőkönyv megfogalmazza az új egyházközség kezdetét és létét: „Dónáth Ferencz a maga javait visszavonhatatlanul adta Istenes indulatból az Unitárius Egyháznak és papnak.”

Az 1814. évi vizsgálatkor tudjuk meg, hogy az egyházközség gondnoka Nagy József volt, aki meghalván, tisztsége megürült, így a patrónus teszi meg a gondnoki jelentést. Érdekesnek tartom a mikeszászi „gyülekezet” adományozását, pl. a perselypénzt illetően, az egy évi összeg 34,64 Mfirt. Ha összehasonlítjuk a küküllői egyházkör többi egyházközségeinek évi adakozásával, mely összesítve 67,05 Mfirt, elismerés illeti Mikeszászát.¹⁶

Dónáth egyházsegítése nemcsak az alapításkor, hanem a további „éltetésről” is vall. A köri szokásos rend itt is tartotta magát, hogy az egyházközség ládája a begyűlt pénzzel a patrónusnál állt, míg kulcsa a gondnoknál volt.

Az 1816. évben az úrasztali kellékek egy szőnyeggel gyarapodtak, melyet Balogh Antalné Dónáth Rákhel „ifjú asszony” adományozott.¹⁷ A templom belső vakolásával elkészültek, de kívülről még nincsen levakolva és a templomból a szószékkorona sincsen még elkészítve.¹⁸ A régi haranglábat elbontották, mert a templom végébe egy kis fatornyot építettek, s ebben helyezték el a harangot. Megfelelő gondnokot még nem kaptak, a patrónus számol el, hogy a téglavetés és a kőműves kifizetése után a pénzmaradványuk 17,84 Mfirt. A lelkész az egyházközségtől kölcsönzött pénzt a lelkészi lakon való munkával fizette vissza. A lelkésznek nincsen panasza, „de bizonyos okokra nézve kéri az elhelyezését”. Valószínű, hogy 1817-ben költözik el, mert a következő év február 8-án Ferencz József a lelkész, kit mikeszászi papként „cenzúráztak”.¹⁹

Az 1819. évi vizsgálati jegyzőkönyve szomorú hangvétellel kezdődik. A patrónus Dónáth Ferenc meghalt! A lelkész kéri a Consistoriumot, hogy előre gondoskodják róla, mert „...a Patronus meghalálózván ha a birtoka gyerekei s vejei között oszlásra talál menni, megtörténhetik, hogy „inconsolare fog maradni”.²⁰

1820. febr. 8-án Györke Istvánt találjuk lelkészként Mikeszászában, ki azelőtt Küküllődombón kántor-tanítóskodott, de „gyenge éneklési kvalitással bírván” – amit elismert – papi állásra kérezett.

Az 1821. vizsgálószerkesztési jegyzőkönyv úgy kezdődik, hogy „Patronus Dónáth Ferenc”. Ebből az következnék, hogy egy Ferenc nevű nagykorú fia volt id. Dónáthnak. Ezt az is alátámasztja, hogy a vagyon feletti osztozás id. Dónáth halála után megkezdődött, mert a jegyzőkönyv szerint „Ttes Turri Ferenc egy missilis levélben tett jelentése szerint vérségi jussán (kiemelve a szerzőtől) kiváltani szándékozik azt a telket, melyen a pap háza áll, de eddig még semmi törvényes lépést nem tett.”²¹ „A kertek, a csűr fedele megbomolva. A boldogult benefactor által adott földek meg vannak”. Tovább ez áll a jegyzőkönyvben: „Az előző években meghalt a benefactor Ttes Dónáth Ferenc és a fiai is.”

Ha 1819 dec. 28-án jegyzőkönyvelték az alapító patrónus halálát és 1821 febr. 12-én a patrónus Dónáth Ferenc, akkor a meghalt fiú egy másik gyermeke kellett, hogy legyen Dónáthnak.

Ennél többről a körü vizsgálati jegyzőkönyvek MIKESZÁSZÁRÓL NEM ÍRNAK.

A Küküllői Egyházközségben végzett 1847-es püspöki vizsgálószerkesztési jegyzőkönyve Mikeszászában 4 lélekkel a szőkefalvi egyházközség szórványaként említi.²² 1877-ben 7, 1883-ban 3 unitáriust tart nyilván az állami statisztika

Hogy tulajdonképpen dátum szerint mikor szűnt meg a mikeszászi önálló unitárius egyházközség, hogy hová lett a szép hangú harang, a klenódiumok, azt nem tudjuk követni. Titokzatosabban szűnt meg, mint a kutyfalvi önálló unitárius egyházközség.

Összefoglalva a mikeszászi önálló unitárius „gyászjelentőjét”, az a következőképpen lehetne: Megalakult 1810 szeptembere előtt, végnapjait 1821-ben élte, a pontos halála dátuma ismeretlen.

Papjai:

1. Első ismert lelkésze Vadadi Nagy Mihály, ki 1803-ban O. Asszonyné-pén lévita, 1811. január 9-én mikeszászi papként prédikál az ádámosi körü gyűlésben, 1821-ben 693. sorszámmal szentelték fel mikeszászi papként.²³ 1818-ban távozott Mikeszászából.

2. Ferencz József 1818-ban mikeszászi papként cenzúráztatott²⁴ 1820 előtt távozott az egyházközségből.

3. Györke István 1817-ben Küküllődombói kántor, 1820-ban szentelték fel lelkésznek²⁵, mint mikeszászi „aulicust”. 1821. febr.12-én az Esperesi Vizsgálószerkesztési ott találta, a jövőjét illetően nem nagy biztonságban.

Amikor a volt mikeszászi önálló unitárius egyházközség létéről, történetéről megemlékezünk, annak alapítójának a nevét is be kell írunk egyetemes történelmünkbe. Nem főúr, egyszerű nemes, ki helyét keresve a két Küküllő mentét végig vándorolta. Neve a jegyzőkönyvekben maradt meg.

Ezzel a megemlékezéssel egy fejfát szeretnék állítani ismeretlen sírja fölé (Mikeszászán), melyre azt írnám, hogy itt nyugszik egy teljes értékű unitárius és ember, aki a közjót és egyházát önzetlenül szolgálta haláláig. Nyugodjon békében, emléke éljen, példája másokat is követésére nyugtalanítson.

Családja és családfája kibogozására másnak adom át a tollat.²⁷

Emléke legyen áldott!

Jegyzetek

¹ Panád még említve 1290-ben. 1332/32-ben a pápai dézsmajegyzékben „Petrum”. Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. 557. II. kötet. Továbbá: Györffy.

² Szépmező papja a pápai dézsmajegyzékben 1332-ben Syfridus, 1337-ben Gotfridus. Györffy. 557. II.

³ Györffy. II. 557.

⁴ Györffy. i. m. II. 557.

⁵ „Conscriptio seu Regestrum” című Küküllő vármegyei nemeseket összeíró kimutatás 1732. június 27. (Csak részletben van meg 31 helységből.)

⁶ Pálmay József: Háromszék vármegye nemes családjai. Kiadja a Jókai-Nyomda. R. T. Sepsiszentgyörgy. 1901. Dónáth címszó.

⁷ Keresztény Magvető. 1987. 93. évf. 2. sz. 116.

⁸ A marosvásárhelyi esperesi hivatalhoz átadás végett begyűjtött Anyakönyvek közül a désfalvinak egy részét kivonatoltam. A Keresztelési Anyakönyv 2. oldal. A Deszekovits családnév helytelenül van írva. A désfalvi templompad-vida alkalmával a 18. sz. elején Sámuel Deáknak, vagy Desukovits Sámuelnek van írva, aki az első főgondnokunk, Simon Királynak Kata testvérérét vette nőül. Családja a Lengyelországból menekült unitáriusok közül való. 1800 és 1803-ban Desukovits.

⁹ Gálfalvi Erzsébetet Désfalván temették 1789. november 30-án. Anyakönyv.

¹⁰ Protocollum venerabilis kezdetű jegyzőkönyv a dicsőszentmártoni irattárban 1785–1806 évekből. Saját kijegyzésem.

¹¹ A Consistoriul visszaküldéséről nincsen adat.

¹² A harang és a többi részletes leírás az 1841. évi Esperesi Vizsgálószerk jegyzőkönyvéből van „előre hozva”.

¹³ Az 1811. évi feljegyzésben csak „harang” van írva.

¹⁴ Esperesi Vizsgálószerk Jegyzőkönyv a dicsőszentmártoni unitárius egyházközség levéltárában. Jelzése: II/a/3...175–176.

¹⁵ Átszámítva mai területmértékre.

¹⁶ Az 1841. évi II/a/3 jelzésű esperesi vizsgálati jegyzőkönyv szerint: Ádámos 10,39, Désfalva 8,34, Dicső 10,96., Dombó 6,34, Harangláb 4,60, Sáros 13,61, Bethlenszentmiklós 2,95, Szentbenedek 5,50, Széplak 0,72, Szőkefalva 2,82, Teremi 0,82, összesen 67,05 Mforint.

¹⁷ Az 1848-49-es forradalom miatt az első esperesi vizsgálat a körben 1850-ben volt, a megelőző 1847-ben. A dicsői elszámolásban olvasható: „Balogh Antal Úr nőinek koporsóira

6 szál deszka” adatott. Mivel ez a kiadásban az első helyen szerepel, azt jelenti, hogy a forradalom alkalmával halt meg, valószínű, hogy meggyilkolták. A dicsői Balogh család Dicsőben az 1600–1700-as években a helység fő patrónusa a híres Pekry család előtt.

¹⁸ II/a/3 Jegyzőkönyv 365

¹⁹ Uo.

²⁰ Jegyzőkönyv Dicsőben II/8. 140.

²¹ Jegyzőkönyv uo. II/a/3. 580.

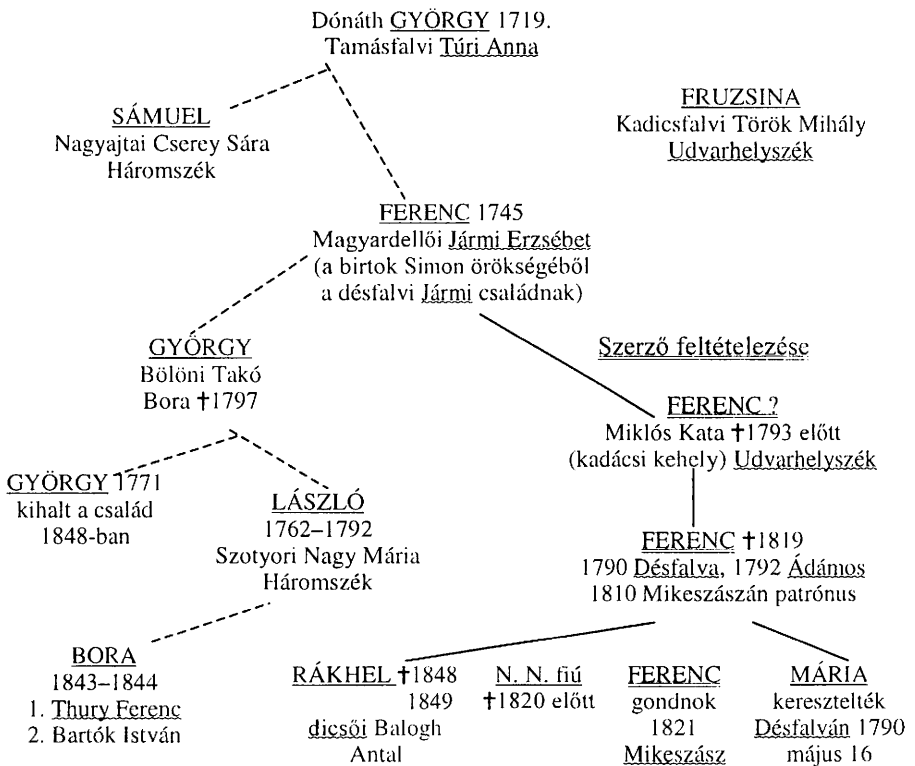
²² Jegyzőkönyv uo. II/6. 127.

²³ Unitárius lelkészek felszentelési Anyakönyve. Kolozsvár. Püspökség.

²⁴ Jegyzőkönyv Dicsőben II/8. 131.

²⁵ Lelkészek felszentelési Anyakönyve. uo.

²⁶ Feltételezésem szerint a Nagyajtai Dónáth Ferenc patrónus leszármazását a következők szerint „képzelem” el:

Pálmay szerint - - - - -

Simén szerint ———

A házassági vonalat ahullámosan aláhúzott nevek követik.

Megjegyzés. Kövály László: Emlék és életiratok. Kolozsvár. 1899-ben kiadott I. füzet 88. lapján ír a Dónáth család örökösödési peréről, melyben egyházi főhatóságunk is érdekelt...Sajnos nem áll rendelkezésemre ez a füzet, így e leszármazási kérdésben csak találgatok a házassági összeköttetések alapján.

EMBER A HATALOMBAN*

BEVEZETŐ

A kérdőív gondolatát egy amerikai lelkészcsoporttól vettem át, és eredetileg a lelkészi hatalom jelentkezési formáinak, létjogosultságának gyakorlásából adódó konfliktushelyzetek feltárásának, megoldási lehetőségeinek esélyeit volt hivatott felmérni.

Az idő rövidsége, valamint az ULOSZ azon elképzelése, hogy konkrét, rövid távú hasznos információkat gyűjtsünk, átalakította ezt az elképzelést. Így a kérdőív maga kissé torzszülött lett, sok mindent „belegyömösöltünk”, és sok minden kimaradt, talán egy jövőbeni folytatás reményében. Én személy szerint nagyon örvendtem annak, hogy az így született „végtermékre” nagyon sok lelkészkollega válaszolt, s így a most következő elemzés (az előfeltevésünk az, hogy a válaszadók őszintén nyilatkoztak), ha nem is ad egy teljes, átfogó képet, de legalább felvillantja a lelkésztársadalom viszonyulását, küzdelmeit a hatalom problematikájával.

A kérdőív elkészítésekor a következő célokat próbáltam megvalósítani:

1. Mennyi hatalma van elméletileg a lelkésznek az egyházközségben?
2. Mennyi hatalmat vall be a lelkész?
- 3 A hatalomgyakorlás technikái.
4. A hatalomgyakorlásból származó konfliktusok, azoknak megoldása vagy állandósulása, pozitív, ill. negatív utóhatásai.
5. Konfliktuskezelési technikák.
6. Lelkészi hatalom/konfliktus - összegezés.

Jelen dolgozatomban csak a hatalom kérdéssel foglalkozom, a konfliktushelyzetek és megoldási lehetőségük egy következő dolgozat tárgyát képezik.

Ami a vizsgálat körét illeti: az erdélyi unitárius lelkésztársadalom gyakorló lelkészeire terjedt ki. Az adatgyűjtés kérdőívvel történt, a kérdések néhány kivétellel a feldolgozandó témára irányultak, alapjuk kollegáim és saját tapasztalatom, a józan ész, valamint általános elvek. A kérdések megfogalmazásánál természetesen adódtak hibák, de a végső következtetés a válaszok alapján az, hogy a félreértelmezhetőség, ill. „sugalmazás” mértéke elhanyagolható. A hatalom kérdését csak az egyházközségen belül vizsgáltam, nem terjesztettem ki a lelkész hatalmának (vagy hatalomnélküliségének) vizsgálatára az egyházi hierarchia felsőbb struktúráiban.

* Elhangzott az I. évnegyedi lelkészi értekezleteken